

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1372781

Derleme / Review

Çocuk Hastalarda Kullanılan Bakım Uygulamalarının Etkileri Effects of Care Interventions Used on Child Patients

Mehmet Alperen TURGUT¹ Nejla CANBULAT ŞAHİNER²

¹ Uzman Hemşire, Mersin Üniversitesi Hastanesi/Çocuk Cerrahi Servisi, Mersin

² Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karaman

Sorumlu yazar /
Corresponding author

Mehmet Alperen TURGUT
a.turgutt96@gmail.com

Geliş tarihi / Date of
receipt: 09.10.2023

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 16.02.2024

Atf / Citation: Turgut, M. A.,
Canbulat Şahiner, N. (2024)
Çocuk hastalarda kullanılan
bakım uygulamalarının etkileri.
BANÜ Sağlık Bilimleri ve
Araştırmaları Dergisi, 6(1),
195-205. doi: 10.46413/
boneyusbad. 1372781

ÖZET

Bakım uygulamaları tüm pediatrik yaş grupları için etkilidir. Bakım uygulamaları ile çocuğun hastane yatışı ile ortaya çıkan olumsuz duyguların önlenmesi ve giderilmesi amacıyla ailenin bakımda etkin rol oynaması sağlanmaktadır. Çocuğun yaş dönemine uygun bakım uygulamasının kullanımı ile bakımın etkinliği artacak, çocuğun ve ailesinin stresi azaltılabilecektir. Ailenin bakıma dahil edilmesinin, hastaneye uyum, beslenmeye geçişin hızlanması açısından vazgeçilmez bir yeri bulunmaktadır. Ailenin bakımdaki yerinin kabul edilmesi ile ebeveyn anksiyete ve stres düzeyi azaltılmakta, memnuniyet düzeyi artmaktadır. Gerekli bilgilendirici ve destekleyici eğitimler ile çocuğun bakım kalitesi maksimum düzeye çıkmaktadır. Bu çalışmada literatür doğrultusunda incelenen aile merkezli bakım, aile entegre bakım, bireyselleştirilmiş gelişimsel bakım, atravmatik bakım, terapötik oyun, integratif bakım, web destekli ve tele sağlık uygulamaları ve çocuk merkezli bakım uygulamalarının iyileşme hızı/taburculuk süresi, büyüme ve gelişme, hastalık ve hastaneye uyum, ebeveyn ve çocuk memnuniyeti ve stres/kaygı, ağrı ve korku üzerine etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bakım, Çocuk, Ebeveyn, İyileşme

ABSTRACT

Care practices are effective for all pediatric age groups. In order to prevent and eliminate the negative emotions that arise with hospitalization, the family is encouraged to play an active role in care. The stress of the child and his family can be reduced through care practices. Using care appropriate to the age of the child will increase the effectiveness of the care. It is important to help the newborn adapt from the intrauterine environment to the extrauterine environment, support its development, accelerate the transition to nutrition, reduce environmental stimuli, and ensure contact with the family. Involving the family in care is indispensable in reducing stress, adapting to the hospital, and accelerating the transition to nutrition. By accepting the family's place in care, parental anxiety and stress levels are reduced and satisfaction levels increase. With the necessary informative and supportive training, the quality of the child's care is maximized. In this study, family-centered care, family integrated care, individualized developmental care, atraumatic care, therapeutic play, integrative care, web-supported and telehealth applications and child-centered care applications examined in line with the literature include recovery rate/discharge time, growth and development, disease and hospital adaptation, parent and child satisfaction, and its effects on stress/anxiety, pain, and fear were examined.

Keywords: Care, Child, Parent, Improvement

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Çocuklar doğumdan itibaren rutin takip, tedavi, hastalık ya da anomaliler nedeniyle hastanede takip edilmek zorunda kalabilmektedir. Hastane yatışı çocuk ve ailesinin oldukça fazla stres yaşamalarına neden olmaktadır (Salomé ve ark. 2022). Çocuklarda hastane yatışı ile birlikte korku, mutsuzluk, anksiyete, hiperaktivite, stres, uyku örüntüsünde bozulma ve duygu durum bozuklukları ortaya çıkmaktadır (Üstün, Akan ve Küçük 2021). Bu durum ile karşı karşıya kalan ebeveynler fiziksel, sosyal ve psikolojik yönden etkilenmektedir (Doupnik ve ark. 2017). Bilinmezlik korkusu, farklı bir ortamda olma ve çocukları için endişe duyma gibi nedenler başlıca stres faktörleridir. Oluşan bu stres ailenin bakıma katılımını engelleyebilmektedir (Van Oort ve ark., 2019). Ailede oluşabilecek stresin azaltılması ve ebeveynlerin desteklenmesinde bakım uygulamaları önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk ve ailenin gereksinimlerini ön planda tutan ve bakımın merkezine onları koyan, fiziksel ve psikolojik stresi azaltan, çevresel faktörleri düzenleyerek bireysel gelişimi dikkate alan fiziksel/interaktif verilen bakım uygulamaları pediatri hemşirelerinin sorumluluğundadır. Pediatri hemşireleri bakım uygulamaları ile çocuk ve ebeveynlerin hastane yatışına bağlı olarak ortaya çıkan psikososyal olumsuzlukların etkisini azaltmakta, çocuk ve ebeveynlerin hastaneye uyum sağlamaları için yardımcı olmaktadır (Obaid, 2015). Çocuklara verilen bu bakım uygulamaları ile ihtiyaç duydukları konforun sağlanması, etkili beslenme, anne-bebek bağının güçlendirilmesi, oluşabilecek ağrının giderilmesi ve hastane yatış süresini azaltma üzerine etkileri bulunmaktadır (Gündoğdu Karakaya ve Topan., 2022). Verilen bakım uygulamalarının bazıları şunlardır:

Aile Merkezli Bakım: Bebeğin/ çocuğun yaşamı boyunca ailenin önemini kabul eden, bebeğin/ çocuğun bakımına ailenin katılımını sağlamayı, ebeveynlerin ihtiyaç, istek ve değerlerine yanıt vermeyi ve desteklemeyi amaçlayan bakım felsefesidir (Balci ve Yıldırım Balkan, 2019).

Aile Entegre Bakım: Aile merkezli bakım felsefesine dayalı bu bakım modeli ebeveynlerin, bebeklerinin bakımına yenidoğan yoğun bakım ünitesine kabul edildikleri andan itibaren dahil edilmesini amaçlamaktadır. Bu modelde, ebeveynler bebeklerinin bakımında bilgi, beceri ve güven geliştirmeleri için desteklenir (Franck, Waddington ve O'Brien, 2020).

Çocuk Merkezli Bakım: Bebeğin/ çocuğun tanı, tedavi ve izolasyon gibi nedenlerden dolayı ailenin bakıma dahil edilemediği, ailenin kendisini güçlü hissetmediği durumlarda çocuğun ve ailesinin tüm gereksinimlerinin düşünüldüğü ve bakımının gerçekleştirildiği bakım modelidir (Kumar ve Avabratha, 2015).

Atravmatik Bakım: Bebeğin/ çocuğun yaşadığı fiziksel, psikolojik stresin minimum düzeye indirilmesi veya ortadan kaldırılmasına yönelik terapötik uygulamalardır (Çalışır ve Karataş, 2019).

Bireyselleştirilmiş Gelişimsel Bakım: Yenidoğanın/ bebeğin bakımını bireysel olarak ele alan, çevresel faktörlerin etkisini düzenleyen, gerekli bakım gereksinimlerini belirleyerek gelişimini desteklemeyi amaçlayan bakım modelidir (Andersona, Treyvaud ve Spittle, 2020).

İntegratif Bakım: Geleneksel tedaviden farklı bakım uygulamalarının ve ürünlerinin sağlık bakım sistemleri içerisinde uygulanmasıdır (Kelly, 2008).

Web Destekli ve Telerehabilitasyon Bakım: Ebeveynlerin ihtiyaç duyduğu tüm bilgi, bakım ve eğitimlerin internet veya telefon üzerinden erişim sağlanarak uygulanmasıdır (Chang ve Chen, 2020).

Terapötik Oyun: Çocuğun içinde bulunduğu duruma bağlı olarak ortaya çıkabilecek travmanın engellenmesi, uygulanacak işlemler ile ilgili yanlış anlaşılmanın giderilmesi ve kendisini daha iyi ifade edebilmesini sağlamak amacıyla kullanılan oyun yöntemidir (Yayan ve Zengin, 2018).

Bakım uygulamaları ile ailenin stresinin giderilmesi, çocuklarının bakımına katılımı ve sürdürülmesi, çocuğun ve ailesinin ihtiyaçları doğrultusunda desteklemek amacıyla önem kazanmaktadır. Bu çalışma bakım uygulamalarının bilinmesi ve etkili bir şekilde kullanılması ile iyileşme/taburculuk süresi, büyüme ve gelişme, hastalık ve hastaneye uyum, ebeveyn ve çocuk memnuniyeti ve stres kaygı, ağrı ve korku üzerine etkilerini incelemek amacıyla yazılmıştır.

Bakım Uygulamalarının İyileşme Hızı/Taburculuk Süresine Etkisi

Bakım uygulamaları hemşirenin birincil ve bağımsız rolleri arasında yer almakta olup doğru ve etkili verildiği takdirde hastaların tedavi ve

iyileşme süreçlerinde fark yaratabilmektedir (Arslan Özkan ve Bilgin, 2016). Bununla birlikte bakım uygulamalarının ucuz, etkili ve uygulanabilir olması nedeniyle kullanılması önerilmektedir (Kara ve Bal Yılmaz, 2020). Bakım uygulamalarının iyileşme/taburculuk süresine etkisini inceleyen araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Taheri, Goudarzi, Shariat, Nariman ve Matin (2018) yaptıkları çalışmada aromaterapi ve masaj terapi uygulamasını birleştirerek ayçiçeği ile yapılan masajın hastane yatış süresini kısalttığı bildirilmiştir. Anne sütü koklatılması oral beslenmeye geçişi ve taburculuk süresini kısaltan bir başka uygulamadır (Davidson, Ruthazer ve Maron, 2019). Literatür incelendiğinde integratif bakım uygulamaları kapsamında müzik terapi yönteminin hastane yatış süresini kısalttığı belirtilmiştir (Sasikala ve Kamala, 2016).

Aile Entegre Bakım uygulamalarının ebeveynlerin taburculuk sürecine hazırlanmalarına yardımcı olduğu bildirilmiştir (Hua, Yuwen, Simoni, Yan ve Jiang, 2020). Yapılan bir çalışmada, aile entegre bakım alan prematüre bebeklerin yenidoğan yoğun bakım ünitesinden daha kısa sürede taburcu oldukları, emme ve tam enteral beslenmeye daha erken başladıkları bildirilmiştir (Banerjee, Aloysius, Platonos ve Deierl, 2019). İncelenen bir diğer çalışmada, Aile Entegre Bakım uygulanan prematürelerin hastanede kalış süresinin azaldığı, buna bağlı olarak tıbbi harcamaların azaldığı, bebeklerin kilo alımının daha hızlı olduğu, enfeksiyon sıklığı ve antibiyotik kullanımının azaldığı, emzirme süresi ve anne sütü alımı oranının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Hei ve ark., 2021). He ve arkadaşları (2018) yaptıkları çalışmada bronkopulmoner displazi tanısı almış prematüre yenidoğanların bakımında aile entegre bakım uygulamasının etkisini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonuçlarında, bu uygulamaların bebeklerin klinik sonuçlarını iyileştirdiği belirtilmiş ve aile entegre bakım uygulamasının kullanımını önermişlerdir (He ve ark., 2018).

Coşkun Şimşek ve arkadaşları (2022) yaptıkları çalışmada nazogastrik sonda ile beslenen prematüre yenidoğanlara kanguru bakımı uygulanan prematüre yenidoğanların oral beslenmeye geçişi hızlandırdığını bildirmişlerdir (Coşkun Şimşek, Aydın ve Günay, 2022). Yayan ve Zengin (2018) çocuk kliniklerinde terapötik oyun uygulamasının etkisini değerlendirdikleri

çalışmada, terapötik oyunun çocuğun hastaneye uyumunu artırdığı buna bağlı olarak iyileşme sürecini kolaylaştırdığını bildirmişlerdir.

Bakım Uygulamalarının Büyüme ve Gelişme Üzerine Etkisi

Büyüme gelişme çocuğu yetiştikten ayıran en önemli özelliktir. Özellikle yenidoğan dönemi büyüme ve gelişmenin en hızlı olduğu dönemdir (Arslan, 2022). Yenidoğanın intrauterin ortamdan doğum eylemi ile ektrauterin ortama geçişi olmaktadır. Bakım gereksinimi bulunan yenidoğanların çeşitli nedenler ile yenidoğan yoğun bakım ünitesine yatışları olabilmektedir (Toivonen, Lehtonen, Löyttyniemi, ve Axelin 2017). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan bebeğin gelişimini destekleyici hemşirelik bakımının verilmesi son derece önemlidir. Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin bebeklerin gelişiminin desteklenmesi için gerekli uygulamaların farkında olarak bakımlarına yön vermeleri gerekmektedir (Turan ve Erdoğan, 2018). Yenidoğan yoğun bakım ünitesindeki prematüre bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişme gösterebilmesi için gelişiminin desteklenmesi önemlidir. Literatür incelendiğinde özellikle bireyselleştirilmiş gelişimsel bakım, aile entegre bakım ve terapötik bakımın büyüme gelişme (boy ve kilo artışı, nörogelişim vb) üzerinde etkisi olduğu bildirilmiştir (O'Brien ve ark. 2018; Vicente, Verissimo ve Diniz, 2017; Yiğit ve Örsal, 2019). O'Brien ve arkadaşları (2018) çalışmasında aile entegre bakım alan bebeklerin gelişimi, kilo alımı ve emzirme oranlarının arttığı görülmüştür. Kanguru bakımının ise ağrının giderilmesi, ebeveyn-bebek bağlanmasının sağlanması, bebeğin stresinin azaltılması, hastane yatış süresinin kısaltılması, uyku kalitesinde artma ve emzirmenin kolaylaştırılmasını sağlayan çok sayıda olumlu etkileri bulunmaktadır (Koç ve Kaya, 2017; Yiğit ve Örsal, 2019).

Büyüme ve gelişme üzerine etkili olan bir diğer uygulamanın da masaj uygulaması olduğu bildirilmiştir (Vicente, Verissimo ve Diniz, 2017). Çağlar ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada bireyselleştirilmiş gelişimsel bakım uygulamalarının yenidoğanların büyüme ve gelişmesi üzerine etkili olduğunu bildirmişler ve bu bakım uygulamasının kullanımını önermişlerdir. Literatürde integratif bakım uygulamaları kapsamında oral beslenmeye geçişin hızlandığı görülmüştür (Iranmanesh, Shamsi, Aboli ve ark., 2015). Turan ve

Erdoğan'ın (2018) yaptıkları çalışmalarında bebeğin gelişimsel olarak desteklenmesinin önemini vurgulamıştır. Wang, Zhao, Zhang, Li ve Cong (2021) kanguru bakımının emzirme, büyüme ve nörogelişim üzerine etkisini inceledikleri çalışmalarının sonucunda prematüre yenidoğanların emzirme, büyüme ve nörogelişimlerini desteklemede etkili bir uygulama olduğu ve kullanımı tavsiye edilmektedir.

Charpak ve arkadaşları (2022) yaptıkları çalışmada kanguru bakımının prematüre yenidoğanların beyin gelişimi üzerine etkisi olduğu bildirmişlerdir. Synnes ve arkadaşları (2020) aile entegre bakım uygulamasını değerlendirdikleri çalışmalarında 18 aylık bebeklerin aile entegre bakım uygulaması ile motor gelişim üzerine olumlu etkisi olduğunu bildirmişlerdir. Bakım uygulamalarının hastane yatışı süresince kilo alımını desteklediğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Namprom ve ark., 2018; Lv ve ark., 2019).

İşsever ve arkadaşları (2021) çocuk sağlığı ve hastalıkları üzerine yapılandırılmış akıllı telefon uygulamalarını ve çocuk sağlığına etkilerini incelemek amacıyla yaptıkları çalışma sonucunda mobil sağlık uygulamalarının çocukların sağlıklı büyüme ve gelişme izlemlerinin yapılması, sağlık eğitim ihtiyacının giderilmesi, tedavi, takip ve bakım uygulamalarının yapılabilmesine imkân sağlayacağı düşünülmektedir (İşsever, Şenol, Bal Yılmaz ve Yardımcı, 2021). Uğur, Güleç ve Elli (2022) yaptıkları çalışmada oyun ve terapötik oyun kapsamında kanser tanısı almış çocukların gelişimlerini desteklediği, hastaneye uyumun kolaylaştığını ve kendilerini daha rahat ifade ettiklerini bildirmişlerdir.

Bakım Uygulamalarının Hastalık ve Hastaneye Uyum Üzerine Etkisi

Çocukların yatarak tedavi süresi içerisinde psikososyal yönden zorluklar yaşamaktadırlar. Bakım uygulamaları kullanılarak çocuklar ile anlayışlı, sevecen ve empatik ilişkiler kurulması önemlidir. Çocukların hastalık ve hastane ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmesi sağlanmalıdır. Çocuğun yaş dönemine uygun açıklamalar yapılması uyumu artırmaktadır (Pekyigit, Yıldız, Fidancı ve ark., 2021). Hastaneye uyum sağlamanın iyileşme hızı, stresin azalması, güven ve iletişim üzerine pozitif yönlü bir ilişkisi bulunmaktadır (Çavuşoğlu, 2018; Conk, Başbakkal ve Yardımcı, 2018). Öztürk ve Ayar (2014) çalışmalarında aile merkezli bakım

felsefesi doğrultusunda verilen bakım sonucunda ailelerin mevcut duruma uyumunun arttığı, anksiyetelerinin azaldığı, bakım memnuniyetlerinin arttığı, hemşire ve aile arasındaki iletişimin geliştiğini belirtmişlerdir. Kanser tanısı nedeniyle tedavi alan adölesanların integratif bakım kapsamında uygulanan müzik terapi yönteminin başa çıkma, sosyal uyum, aile ilişkilerinde iyileşme ve öz yeterliliğin artmasında, ağrı, stres ve kaygının azaltılmasında etkili olduğu görülmüştür (Saghaei ve Mostafazadeh, 2019; Algül ve Kılıçarslan Törüner, 2022).

Literatürde hastaneye yatış sürecinin çocuklar üzerinde oluşturduğu anksiyeteyi azaltmak amacıyla kullanılan terapötik iletişim ve oyunun çocukların anksiyete düzeylerini azalttığı ve hastalığa ve tedaviye olan uyumlarını arttırdığı bildirilmiştir (Silva, Austregésilo, Ithamar ve Lima, 2017; Kapkin, Manav ve Muslu, 2020). Semerci ve arkadaşlarının (2021) yaptıkları çalışmada hastanede yatan çocuk gözünden hemşirelik bakımları değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda hemşirelerin yatıştan itibaren çocuklara servis, hastalık ve tedavisi hakkında bilgilendirme yapmaları, hastane yatış süresince eğlenceli vakit geçirmeleri ve bakım haricinde de çocuklarla zaman geçirmeleri önerilmiştir (Semerci, Akgün Kostak, Çetintaş ve Kocaaslan, 2021).

Gülcü ve arkadaşları (2020) tip 1 diyabetli adölesanlarda web tabanlı egzersiz eğitiminin etkinliğini değerlendirdikleri çalışmalarında, web tabanlı bakım uygulamasının adölesanların eğitim ve izleminde tamamlayıcı bir uygulama olarak kullanılabileceğini bildirmişlerdir (Gülcü, Arslan ve Arslanoğlu, 2020). Nayak ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada akıllı telefon aracılığıyla preterm evde bakım programının, anneleri ev ve hastane bakımına entegre etme, kapsamlı bakım sağlama, pretermelerin uzaktan izlemini kolaylaştırma da etkin bir uygulama olduğu bildirilmiştir.

Sivanandan ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada görsel işitsel araçlar kullanarak çocukları yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan ailelerin, aile merkezli bakım kapsamında çocuklarının bakımlarına katılmaları sağlanmıştır. Uygulamalı eğitim ve akran desteği ile bakıma katılmaları kolaylaşmıştır. Pekyigit, Yıldız, Fidancı ve Çalık Bağrıyanık (2021) yaptıkları bir çalışmada çocukların hastaneye uyumunun sağlanmasında televizyon, çizgi film

izletme, kitap ve oyuncak gibi materyallerin olumlu etkileri olduğunu bildirmişlerdir.

Bakım Uygulamalarının Ebeveyn/Çocuk Memnuniyeti ve Stres/Kaygı Düzeyi Üzerine Etkisi

Ebeveynler için çocukları eşsiz ve vazgeçilmezdir. Herhangi bir nedene bağlı olarak çocuklarının hastane yatışı ile ebeveynler yoğun stres yaşamaktadır. Başlıca stres faktörleri; farklı bir ortamda bulunmak, çocuklarına ne olacağı konusunda bilgi sahibi olmamaları, bakım verici rollerinden ayrı kalmak, çocuklarından ayrı kalabileceği ve günlük rutinlerinin bozulması olarak söylenebilir (Walker-Vischer, Hill ve Mendez, 2015). Bu süreç içerisinde ebeveynlere, çocukları ile ilgili bilgi verilmesi, sorunlarını ifade etmeleri, konuşmaları için cesaretlendirilmeli ve uygun bakım yöntemleri ile sorunların çözüme ulaştırılması önemlidir (Duffy ve Vessey 2016). Hem ebeveyn stresi hem de çocuğun stres ve kaygı düzeyinin azaltılması memnuniyet düzeyini artırmaktadır. Memnuniyet düzeyinin artması bakımın etkisini ve kalitesini artırmaktadır. Literatür incelendiğinde bakım uygulamalarının etkisi ve önemi görülmektedir (Akbaş, Akça, Şenoğlu ve Gökyıldız Sürücü, 2019; Yayan, Özdemir, Düken ve Suna Dağ, 2019). Batman ve Şeker'in (2019) yılında yaptıkları çalışmada web tabanlı eğitimin prematüre yenidoğanlara sahip ebeveynlerin bakıma yönelik özgüvenini artırma ve kaygı düzeylerini azaltmada etkili olduğu görülmüştür.

Yapılan bir çalışmada ebeveynlerin, yenidoğan yoğun bakım ünitesindeki sorumlulukları hakkında daha fazla bilgi almak istediği ve rutin eğitimler haricinde her zaman ulaşabilecekleri görsel, işitsel, uygulamalı eğitim beklentilerinin olduğu belirtilmiştir (Monaghan, Kim, Dol, Orovec ve Campbell-Yeo, 2019). Aile Entegre Bakımın bebeğin ailesinin, tedavi ve bakım sürecine katılımı ile ebeveyn stresinin azaltılmasında etkili bir uygulama olduğu bildirilmiştir (Akbaş, Akça, Şenoğlu ve Gökyıldız Sürücü, 2019; Yayan, Özdemir, Düken ve Suna Dağ, 2019). Bu uygulama ile yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde memnuniyet düzeyi artış gösterecek ve ebeveynlik rollerini gerçekleştirirken kendilerine daha çok güvenmeleri sağlanmış olacaktır.

Çamur (2017) çocuğun bakımına ebeveyn katılımının sağlanmasının, ebeveyn memnuniyeti, ebeveyn ve çocuk anksiyetesi üzerine etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada

deney grubunda yer alan ebeveynlerin anksiyete düzeylerinin daha düşük ve memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Çocuklarda ise deney grubunun anksiyete seviyesi daha düşük görülmüştür. Garlı ve Çınar (2020) yılında yaptıkları çalışmada çocuğu hastanede yatan ebeveynlerin aile merkezli hemşirelik bakımı ile ilgili deneyimlerini incelemiştir. Çalışmada hemşirelerin, aile ve çocuğa verdikleri aile merkezli bakımın iyi hissettirdiği görülmüş fakat ailelerin bakım ve çocuğun durumu hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları bildirilmiştir.

Literatürde yer alan bir başka çalışmada (2019) yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebekleri izlenen annelerin aile merkezli bakıma yönelik görüşleri değerlendirilmiş ve memnun oldukları bildirilmiştir. Annelerin tedavi uygulamaları sırasında bebeğinin yanında olma ve taburculuk sonrası daha fazla desteğe gereksinim duyduğu belirtilmiştir (Çağlar, Ar, Yaşa ve Kurt, 2019). Yapılan bir çalışmada, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde tedavi görmekte olan çocukların ebeveynlerine görüntülü görüşme sağlanmış ve ebeveynlerin verilen sağlık hizmetinden memnun kaldıkları bildirilmiştir (Yager, Clark, Cummings ve Noviski, 2017).

Yurtsever Gök (2018) prematüre bebek bakımına yönelik hazırlanan web tabanlı ve bireysel eğitim programının annelerinin öz güven gücüne etkisini değerlendirdiği tez çalışmasında annelerin öz güven durumunda olumlu düzeyde artış bulmuştur. Ailenin bakıma katılırken desteklenmesinin bakımda kendini güçlü hissetmesine, yetersiz oldukları konularda bilgi sahibi olmalarına ve bakım memnuniyetinin artmasına olumlu etkileri olduğu görülmektedir (Karataş, Çalışır ve Sarıkaya Karabudak, 2020; Özalp Gerçekler, Özdemir, Ayar, Bektaş ve Bektaş, 2021). Nobakht Rassafiani, Hosseini, ve Hosseinzadeh, (2020) telerehabilitasyon müdahalesi alan çocukların anneleri üzerine yapmış oldukları çalışmada web tabanlı bakım uygulamalarının yaşam kalitesi ve ağrı üzerine olumlu etkileri olduğunu bildirmişlerdir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde tüm bakım uygulamalarının çocuğun ve ailenin içinde bulunduğu duruma bağlı olarak ortaya çıkan stres/kaygı gibi duygu durumları azalttığı görülmektedir (Çalışır ve Karataş, 2019; Özalp Gerçekler, Özdemir, Ayar, Bektaş ve Bektaş, 2021; Çamur ve Sarıkaya Karabudak, 2021).

Bakım Uygulamalarının Ağrı ve Korku Üzerine Etkisi

Hastane yatışı ile birlikte korku duygusu ortaya çıkmaktadır. Tanı ve tedavi amacıyla uygulanan invaziv girişimler (kan alma, damar yolu açılması, cerrahi girişim vb.) ağrı ve korkuya neden olabilmektedir (Çalışır ve Karataş, 2019). Yapılacak işlemler hakkında bilinmezlik korkuyu tetiklemektedir (Doupnik ve ark. 2017). Tanı ve tedavi amacıyla yapılan girişimler sonucunda ağrı hissedilmektedir. Sağlık Sönmez ve Çağlar (2019) yaptıkları çalışmada aile merkezli bakım kapsamında pediatrik acil serviste invaziv işlemler sırasında ailenin çocuklarının yanında bulunmasının ağrı ve anksiyete üzerine etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda ebeveyn varlığı çocukta ağrının azaltılmasında etkili bir yöntem olarak bulunmuştur. Aziznejadroshan, Alhani ve Mohammadi (2016) yaptıkları çalışmada ağırlı girişimler sırasında ebeveyn katılımının izin verilmesi ile ağrı düzeyinin azaltılabileceği bildirilmiştir.

İntegratif bakım kapsamında kullanılan aromaterapi, müzik terapi terapötik dokunma ve masaj uygulamaları ile ağrının azaltılmasında etkili olduğu yapılan çalışmalar sonucunda bildirilmiştir (Salehipoor ve ark., 2019; Alemdar ve Tüfekçi, 2020; Al Qahtani ve Ahmed, 2021; Barandouzi, Keshavarz, Montazeri, Ashayeri ve Rajaei, 2020; Nimbalkar ve ark., 2020; Roshanray, Rayyani, Dehghan ve Faghih, 2020). Tsai, Reynoso, Shin ve Tsung. (2021) çocuk acil servisine başvuran hastalara akupunktur yönteminin ağrı üzerine etkisini değerlendirdikleri çalışma sonucunda akupunktur yönteminin ağrı gidermede etkili olduğunu bildirmişlerdir.

Atravmatik bakım uygulamaları kapsamında en sık kullanılan yöntemler; emzirme, kanguru bakımı, masaj, terapötik oyun, dikkati başka yöne çekme yöntemleri olarak söylenebilir. Turgut ve Türkmen'in (2023) yaptıkları çalışmada 3-6 yaş arası çocuklarda kan alma sırasında dikkat dağıtma yöntemi olarak ışıklı oyuncak kullanımının çocukların ağrı ve korku düzeyinin azalttığını bildirmişlerdir. Literatür incelendiğinde kanguru bakımı yönteminin ağrıyı azaltmada etkili bir yöntem olduğu bildirilmektedir (Pandita ve ark., 2018). Weekly, Riley, Wichman, Tibbits ve Weaver (2019) yaptıkları bir çalışmada kan alma sırasında masaj uygulamasının ağrıyı azaltmada etkili bir yöntem olduğunu bildirmişlerdir. Dikkati başka yöne

çekme amacıyla sanal gerçeklik gözlüğü kullanılmasının da ağrıyı azaltmada etkili bir yöntem olduğu görülmektedir (Goldman ve Behdoudi, 2020; Keskin, Buldur ve Bal Yılmaz, 2021).

Lemos ve arkadaşları (2016) yaptıkları çalışmada hastanede yatan 3-12 yaş arası çocuklara terapötik oyun kapsamında kan alma tekniğini göstermiş ve çocuklardan da aynı tekniği göstermeleri istenmiştir. Uygulanan bu yöntem ile kan alma sırasında oluşan ağrının azaltıldığı belirtilmiştir. Díaz-Rodríguez ve arkadaşları (2021) terapötik oyun yönteminin ameliyat öncesi ve sonrası oluşan kaygıyı azaltmada ve ameliyat sonrası oluşan ağrının giderilmesinde etkili bir yöntem olduğunu bildirmişlerdir. Yapılan çalışmalar sonucunda kullanılan tüm bakım uygulamaları çocuğun ağrı ve korkusunu gidermede etkili olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bakım uygulamaları çocuk, ebeveyn ve sağlık profesyonellerinin iş birliğine dayanan uygulamalar olup pediatri hemşireliğinde önemli bir yere sahiptir. Bakım uygulamalarının çocuk ve ebeveyn açısından birçok yararı bulunmaktadır. Tüm yaş gruplarında uygulanabilen bakım uygulamaları hastalık ve hastaneye uyumun sağlanması, oral beslenmeye geçişte, büyüme ve gelişmenin desteklenmesi ve hasta ve ebeveyn memnuniyetinin artmasında, ağrının giderilmesinde destekleyici hemşirelik bakım uygulamalarının verilmesi son derece önemlidir. Ailenin ve çocuğun hastane yatışına bağlı olarak ortaya çıkabilecek stres, anksiyete, olumsuz duygu ve düşüncenin ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır. İncelenen bakım uygulamaları non-farmakolojik yöntemler içermekte olup kullanımı basit, maliyetsiz ve etkili olmaktadır. Bakım uygulamaları çocuk ve ebeveynlerin hastane yatışı süresince zarar görmeden geçirilmesi, tekrar eden hastane yatışlarının önüne geçmektedir. Pediatri hemşiresi ebeveynlere, çocuklarının bakımı için gerekli bilgi, beceri ve uzmanlık kazanımı sağlamalıdır. Bu nedenle pediatri hemşirelerinin bakım uygulamaları ile ilgili bilgi sahibi olması son derece önemlidir. Ayrıca güncel literatür ışığında ve kanıt dayalı hemşirelik uygulamaları ile bakım uygulamalarının kliniklerde kullanılması önem arz etmektedir. Pediatri hemşirelerinin çocuğun büyüme ve gelişiminin desteklenmesi için gerekli uygulamaların

farkında olmaları ve bakımlarına bu doğrultuda yön vermeleri, konu ile ilgili kanıt temelli araştırmaları takip etmeleri ve planlamaları önerilmektedir.

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: M.A.T., N.C.Ş.; Tasarım: M.A.T.; Denetleme/Danışmanlık: N.C.Ş.; Analiz ve/veya Yorum: M.A.T., N.C.Ş.; Kaynak Taraması: M.A.T.; Makalenin Yazımı: M.A.T.; Eleştirel İnceleme: M.A.T., N.C.Ş.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

Akbaş, M., Akça, E., Şenoğlu, A., Gökyıldız Sürücü, Ş. (2019). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan anne-babaların anksiyete ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(2), 87-97. doi: 10.17942/sted.457029.

Alemdar, D. K., Tüfekci, F. G. (2020). Effects of smelling amniotic fluid on preterm infant's pain and stress during peripheral cannulation: A randomized controlled trial. *Japan Journal of Nursing Science*, 17(3), e12317. doi:10.1111/jjns12317.

Algül, G., Kılıçarslan Törüner, E. (2022). Müzik temelli uygulamaların pediatri hastalarında kullanımı ve hemşirelik bakımına etkisi: geleneksel derleme. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi*, 5(1), 68-74. doi:10.5336/jtracom.2021-87787

Al Qahtani, A. M., Ahmed, H. M. (2021). The effect of educational program for new mothers about infant abdominal massage and foot reflexology for decreasing colic at Najran city. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 44(1), 1-16. doi:10.1080/24694193.2020.1740827.

Andersona, P. J., Treyvaud, K., Spittle, A. J. (2020). Early developmental interventions for infants born very preterm –what works? *Seminars in Fetal and Neonatal Medicine*, 25(3), 101119. doi: 10.1016/j.siny.2020.101119.

Arslan, A. (2022). Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminin desteklenmesinde aile. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1676-1684.

Arslan Özkan, H., Bilgin, Z. (2016). Hemşireliğin felsefi özü iyileştirme ve iyileştirici bakım

yöntemleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(3), 191-200. doi:10.17681/hsp.4920.

Aziznejadroshan, P., Alhani, F., Mohammadi E. (2016). Neglect of postoperative pain management in children: A qualitative study based on the experiences of parents. *Pain Research Treatment*, 31(4), 439-48. doi:10.1016/j.pedn.2016.02.012.

Balcı, S., Yıldırım Balkan, Z. (2019). *Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Aile Merkezli Bakım* içinde Pediatri Hemşireliğinde Aile Merkezli Bakım. Geçkil, E. (ed). 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; p.18-23.

Banerjee, J., Aloysius, A., Platonos, K., Deierl, A. (2018). Innovations: Supporting family integrated care. *Journal of Neonatal Nursing*, 24(1), 48-54. doi: 10.1016/j.jnn.2017.11.012

Barandouzi, Z.A., Keshavarz, M., Montazeri, A., Ashayeri, H., Rajaei Z. (2020). Comparison of the analgesic effect of oral sucrose and/or music in preterm neonates: A double-blind randomized clinical trial. *Complementary Therapies in Medicine*, 48, 102271. doi:10.1016/j.ctim.2019.102271.

Batman, D. Şeker, S. (2019). Web tabanlı eğitimin prematüre yenidoğanların ebeveynlerinin bakımdaki özgüven ve kaygı düzeylerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(2), 107-115.

Chang, I.H., Chen, R.S. (2020). The impact of perceived usefulness on satisfaction with online parenting resources: the mediating effects of liking and online interaction. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 29(4), 307. doi:10.1007/s40299-019-00484-y.

Charpak, N., Tessies. R., Ruiz, JG., Uriza, F., Hernandez, JT., Cortes, D., ... Montealegre-Pomar, A. (2022). Kangaroo mother care had a protective effect on the volume of brain structures in young adult born preterm. *Acta Paediatrica*, 111(5), 1004-1041. doi:10.1111/apa.16265.

Coşkun Şimşek, D., Aydın, M., Günay, U. (2022). Does kangaroo care have an effect on transition time from gavage feeding to full oral feeding in premature babies?. *Klinische Padiatrie*, 235(4), doi:10.1055/a-1982-9599.

Conk, Z., Başbakkal, Z., Yardımcı, F. (2018). Çocuk sağlığına genel bakış. İçinde: Pediatri hemşireliği. Editörler: Conk Z, Başbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolışık B, Ankara, Akademisyen kitabevi, 41-45.

Çağlar, S., Ar, I., Yaşa, B., Kurt, Ş. (2019). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde aile merkezli bakım: Anne görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(2), 120-126. doi: 10.17942/sted.495198

Çağlar, S., Dur, Ş., Sönmez Düzkaya, D., Koç Özkan, T., Torun, N., Çiğdem, Z., ... Kerimoğlu Yıldız, G.

- (2019). Türkiye'deki yenidoğan hemşirelerinin profilleri ve bireyselleştirilmiş gelişimsel bakıma yönelik uygulamaları. *Journal of Academic Research in Nursing*, 5(2), 132-140. doi: 10.30569/adiyamansaglik.730806
- Çalışır, H., Karataş, P. (2019). Pediatri hemşireliğinde travmatik bakım yaklaşımı: ağrı, stres ve anksiyeteyi azaltmada farmakolojik olmayan uygulamalar. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16(3), 234-5. doi: 10.5222/HEAD.2019.234
- Çamur, Z. (2017). *Hastanede yatan çocuğun bakımına ebeveyn katılımının ebeveyn memnuniyetine, ebeveyn ve çocuk anksiyetesine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği A.D., Aydın.
- Çamur, Z., Sarıkaya-Karabudak, S. (2021). The effect of parental participation in the care of hospitalized children on parent satisfaction and parent and child anxiety: Randomized controlled trial. *International journal of nursing practice*, 27(5), e12910.
- Çavuşoğlu, H. (2018). Pediatri kliniklerinde aile merkezli bakımda yaşanan sorunlar ve yeni yaklaşımlar. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Science*, 10, 4, 344-53.
- Davidson, J., Ruthazer, R., Maron, J. L. (2019). Optimal timing to utilize olfactory stimulation with maternal breast Milk to improve Oral feeding skills in the premature newborn. *Breastfeeding Medicine*, 14(4), 230-235. doi:10.1089/bfm.2018.0180.
- Díaz-Rodríguez, M., Alcántara-Rubio, L., Aguilar-García, D., Pérez-Muñoz, C., Carretero-Bravo, J., Puertas-Cristóbal, E. (2021). The effect of play on pain and anxiety in children in the field of nursing: a systematic review. *Journal of Pediatric Nursing*, 61, 15-22. doi: 10.1016/j.pedn.2021.02.022
- Doupnik, S.K., Hill, D., Palakshappa, D., Worsley, D., Bae, H., Shaik, A., ... Feudtner, C. (2017). Parent coping support interventions during acute pediatric hospitalizations: A meta-analysis. *Pediatrics*, 140(3), e20164171. doi:10.1542/peds.2016-4171
- Duffy, L. V., Vessey, J. A. (2016). A randomized controlled trial testing the efficacy of the Creating Opportunities for Parent Empowerment (COPE) Program for parents of children with epilepsy and other chronic neurological conditions. *The Journal of Neuroscience Nursing*. 48(3), 166. doi: 10.1097/JNN.0000000000000199
- Franck, L. S., Waddington, C., O'Brien, K. (2020). Family integrated care for preterm infants. *Critical Care Nursing Clinics*, 32(2), 149-165. doi:10.1016/j.cnc.2020.01.001.
- Garlı, E., Çınar, N. (2020). Hastanede çocuğu yatan ebeveynlerin aile merkezli hemşirelik bakımıyla ilgili deneyimleri. *EGE Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 36(1), 35-44.
- Goldman, R. D., Behboudi, A. (2021). Virtual reality for intravenous placement in the emergency department-a randomized controlled trial. *European Journal of Pediatrics*, 180(3), 725-731. doi:10.1007/s00431-020-03771-9.
- Gülcü, S., Arslan, S., Arslanoğlu, İ. (2020). Tip 1 Diyabetli Adolesanlarda Web tabanlı egzersiz eğitiminin etkinliği. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(3), 279-288. doi:10.33631/duzcesbed.589195.
- Gündoğdu Karakaya, A., Topan, A. (2022). Yenidoğanlarda ağrının azaltılması ve konforun sağlanmasında kullanılan nonfarmakolojik yöntemler. *Unika Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 296-308. Doi: http://dx.doi.org/10.47327/unikasaglik.57.
- He, S., Xiong, Y., Zhu, L., Lv, B., Gao, X., Xiong, H., ... Latour, JM. (2018). Impact of family integrated care on infants' clinical outcomes in two children's hospitals in China: a pre-post intervention study. *Italian Journal of Pediatrics*, 44(1), 1-7. doi:10.1186/s13052-018-0506-9.
- Hei, M., Gao, X., Li, Y., Gao, X., Li, Z., Xia, S., ... Lee, S. K. (2021). Family integrated care for preterm infants in china: a cluster randomized controlled trial. *The Journal of Pediatrics*, 228, 36-43. doi:10.1016/j.jpeds.2020.09.006.
- Hua, W., Yuwen, W., Simoni, J. M., Yan, J., Jiang, L. (2020). Parental readiness for hospital discharge as a mediator between quality of discharge teaching and parental self-efficacy in parents of preterm infants. *Journal of Clinical Nursing*, 29, 3754-3763. doi:10.1111/jocn.15405.
- Iranmanesh, S., Shamsi, A., Aboli, B., Movahedi, Z. (2015). The effect of breast milk odor on transition time from gavage to oral feeding and hospital stay in premature infants. *Infant, Child, & Adolescent Nutrition*, 7(1), 5-11.
- İşsever, O., Şenol, S., Bal Yılmaz, H., Yardımcı, F. (2021). Çocuk sağlığı ve hastalıkları üzerine yapılandırılmış akıllı telefon uygulamaları ve çocuk sağlığına etkileri. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 1(1), 24-30. doi: 10.29228/aijhs.6
- Kapkin, G., Manav, G., Muslu, G. K. (2020). Effect of therapeutic play methods on hospitalized children in Turkey: A Systematic Review. *Erciyes Medical Journal*, 42(2), 127-142. doi:10.14744/etd.2019.94940
- Karataş, P., Çalışır, H., Sarıkaya Karabudak, S. (2020). Ailenin güçlendirilmesi ve pediatri hemşireliğinde uygulanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik*

- Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(3), 200-205. doi: 10.46483/deuhfed.569789.
- Kara, R., Bal Yılmaz, H. (2020). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin girişimsel ağrıyı azaltmak için kullandıkları yöntemlerin incelenmesi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(2), 104-11. doi:10.5222/HEAD.2020.13334.
- Kelly, K. M. (2008). Bringing evidence to complementary and alternative medicine in children with cancer: Focus on nutrition-related therapies. *Pediatric Blood & Cancer*, 50(2), 490-3. doi:10.1002/pbc.21402.
- Kelly, H. (2018). Putting families at the heart of their baby's care. *Journal of Neonatal Nursing*, 24(1), 13-6. doi:10.1016/j.jnn.2017.11.005.
- Keskin, E., Buldur, E., Bal Yılmaz, H. (2021). Pediatrik hastalarda ağrı yönetiminde sanal gerçeklik uygulamalarının etkinliği: sistematik derleme. *Güncel Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 96-106.
- Koç, S., Kaya, N. (2017). Doğumda kanguru bakımının sağlıklı yeni doğanların fizyolojik parametrelerine etkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 19(1), 1-3.
- Kum, R., Pehlivan, E. (2022). Farklı fizyoterapi ve rehabilitasyon alanlarında telerehabilitasyon. *Bandırma Onyediy Eylöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 166-180. doi: 10.46413/boneyusbad.1077637
- Kumar, B., Avabratha, S. (2015). Parental stress: a study from a pediatric intensive care unit in Mangalore. *International Journal of Contemporary Pediatrics*, 2(4),401-405. doi:10.18203/2349-3291.ijcp20150983.
- Lemos, I. C. S., Silva, L. G., Delmondes, G. A., Brasil, A. X., Santos, P. L. F., Gomes E. (2016). Therapeutic play use in children under the venipuncture: A strategy for pain reduction. *American Journal of Nursing Research*, 4(1), 1-5. doi:10.12691/ajnr-4-1-1
- Lv, B., Gao, X-R., Sun, J., Li, T. T., Liu, Z. Y., Zhu, L. H., ... Latour, J.M. (2019). Family-centered care improves clinical outcomes of very-low-birth-weight infants: a quasi-experimental study. *Frontiers Pediatrics*, 7, 138. doi:10.3389/fped.2019.00138.
- Monaghan, J., Kim, T., Dol, J., Orovec, A., Campbell-Yeo M. (2020). Parents' learning needs and preferences in a neonatal intensive care unit: A desire for enhanced communication and eHealth technology. *Journal of Neonatal Nursing*, 26(2), 101-105. doi:10.1016/j.jnn.2019.09.001
- Namptom. N., Woragidpoonpol, P., Altimier, L., Jintrawet, U., Chotibang, J., Klunklin P. (2020). Maternal participation on preterm infants care reduces the cost of delivery of preterm neonatal healthcare services. *Journal of Neonatal Nursing*, 26, 291-296. doi:10.1016/j.jnn.2020.03.005.
- Nayak, B. S., Lewis, L. E., Margaret, B., Bhat, Y, RD'Almeida, J., Phagdol T. (2019). Randomized controlled trial on effectiveness of mHealth (mobile/smartphone) based Preterm Home Care Program on developmental outcomes of preterms: Study protocol. *Journal of Advanced Nursing*, 75(2), 452-460. doi: 10.1111/jan.13879.
- Nimbalkar, S., Shukla, V. V., Chauhan. V., Phatak, A., Patel, D., Chapla, A., ... Nimbalkar A. (2020). Blinded randomized crossover trial: Skin-to-skin care vs. sucrose for preterm neonatal pain. *Journal of Perinatology*, 40(6), 896-901. doi:10.1038/s41372-020-0638-9.
- Nobakht, Z., Rassafiani, M., Hosseini, S.A., Hosseinzadeh, S. (2020). A web-based daily care training to improve the quality of life of mothers of children with cerebral palsy: A randomized controlled trial. *Research in Developmental Disabilities*, 105, 103731. doi:10.1016/j.ridd.2020.103731.
- O'Brien, K., Robson, K., Bracht, M., Cruz, M., Lui, K., Alvaro, R. (2018). For the FICare Study Group and FICare Parent Advisory Board. Effectiveness of family integrated care in neonatal intensive care units on infant and parent outcomes: a multicentre, multinational, cluster-randomised controlled trial. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 2(4), 245-254. doi:10.1016/S2352-4642(18)30039-7.
- Obaid, K. B. (2015). Psychosocial impact of hospitalization on ill children in pediatric oncology wards. *Journal of Nursing and Health Science*, 4(3), 72-78.
- Özalp Gerçekler, G., Özdemir E. Z., Ayar, D., Bektaş, İ., Bektaş, M. (2021). Hemşire-ebeveyn desteğinin çocuk kliniğinde yatan çocukların ebeveynlerinin stres düzeylerine etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 458-463. doi: 10.31067/acusaglik.849578.
- Öztürk, C., Ayar, D. (2014). Pediatri hemşireliğinde aile merkezli bakım. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(4), 315-320.
- Pandita, A., Panghal, A., Gupta, G., Verma, A., Pillai, A., Singh A. (2018). Is kangaroo mother care effective in alleviating vaccination associated pain in early infantile period? A RCT. *Early Human Development*, 127, 69-73. doi:10.1016/j.earlhumdev.2018.10.001.
- Pekyigit, A., Yıldız, D., Fidancı, B. E., Çalık Bağrıyanık, B. (2021). Hastanede yatan çocuklarda yaratıcı oyun yöntemi ile hastalık ve hastane

- kavramı: niteliksel bir çalışma. *Çocuk Dergisi*, 21(2), 175-182. doi: 10.26650/jchild.2021.2.897005.
- Roshanray, A., Rayyani, M., Dehghan, M., Faghieh A. (2020). Comparative effect of mother's hug and massage on neonatal pain behaviors caused by blood sampling: a randomized clinical trial. *Journal of Tropical Pediatrics*, 66(5), 479-486. doi:10.1093/tropej/fmaa001.
- Saghaei, S., Mostafazadeh, A. (2019). The effectiveness of music therapy on anxiety sensitivity and self-efficacy in adolescents with leukemia in tehran iran. *International Journal of Body Mind and Culture*, 6(2), 112-17. doi:10.22122/ijbmc.v6i2.163.
- Sağlık Sönmez, D., Çağlar, S. (2019). The effect of parental presence on pain and anxiety levels during invasive procedures in the pediatric emergency department. *Journal of Emergency Nursing*, 45(3), 278-285. doi:10.1016/j.jen.2018.07.003.
- Salehipoor, H., Afzali, B., Akrami, R., Ghorat, F., Niktabe, Z., Sahebkar M. (2019). Effect of topical chamomile oil (*Matricaria chamomile* L.) as a supplementary method on colic symptoms in infants: a randomized placebo-controlled clinical trial. *Iranian Journal of Neonatology*, 10(1), 15-22. doi: 10.22038/IJN.2019.32270.1448.
- Sasikala, T., Kamala, S. (2016). Therapeutic effects of music therapy on preterm neonates-pilot study report. *International Journal Of Nursing Education and Research*, 4(1), 42-44. doi: 10.5958/2454-2660.2016.00007.7.
- Semerci, R., Akgün Kostak, M., Çetintaş, İ., Kocaaslan, EN. (2021). Çocuk gözüyle hemşirelik bakım kalitesinin değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 39-47. doi: 10.38108/ouhcd.792360
- Salomè, S., Mansi, G., Lambiase, C.V., Barone, M., Piro, V., Pesce, M., . . . Capasso, L. (2022). Impact of psychological distress and psychophysical wellbeing on posttraumatic symptoms in parents of preterm infants after NICU discharge. *Italian Journal of Pediatrics*, 48(1), 13. doi: 10.1186/s13052-022-01202-z
- Silva, R. D. M. D., Austregésilo, SC., Ithamar, L., Lima, L. S. D. (2017). Therapeutic play to prepare children for invasive procedures: a systematic review. *Jornal de Pediatria*, 93(1), 6-16. doi:10.1016/j.jpmed.2016.06.005.
- Sivanandan, S., Bethou, A., Ramanujam, S. S., Kumar, C., Chinnasamy, K., Natarajan, P., ... Ravichandran, M. (2021). Implementing family-centered care in the neonatal intensive care unit – a quality improvement initiative. *Indian Journal of Pediatrics*, 88(9), 872-878. doi:10.1007/s12098-020-03566-8.
- Synnes, A. R., Petir, J., Grunau, E., Kilisei, P., Kelly, E., Moddemann, D., ... O'Brien, K. (2020). Family integrated care: very preterm neurodevelopmental outcomes at 18 months. *Archives of Disease in Childhood Fetal and Neonatal Edition*, 107(1), 76-81. doi:10.1136/archdischild.2020-321055.
- Taheri, P. A., Goudarzi, Z., Shariat, M., Nariman, S., Matin E. N. (2018). The effect of a short course of moderate pressure sunflower oil massage on the weight gain velocity and length of NICU stay in preterm infants. *Infant Behaviour and Development*, 50, 22-27. doi:10.1016/j.infbeh.2017.11.002.
- Toivonen, M., Lehtonen, L., Löyttyniemi, E., Axelin, A. (2017). Effects of single-family rooms on nurse-parent and nurse-infant interaction in neonatal intensive care unit. *Early Human Development*, 106(107), 59-62.
- Tsai, S. L., Reynoso, E., Shin, D. W., Tsung, J. W. (2021). Acupuncture as a nonpharmacologic treatment for pain in a pediatric emergency department. *Pediatric Emergency Care*, 37(7), 360-366. doi:10.1097/PEC.0000000000001619.
- Turan, T., Erdoğan, Ç. (2018). Yenidoğan yoğun bakım ünitesindeki prematüre bebeğin gelişiminin desteklenmesi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 4(2),127-132. doi: 10.5222/jaren.2018.127.
- Turgut, M. A., Türkmen A. S. (2023). The effect of lighted toy on reducing pain and fear during blood collection in children between 3 and 6 years: A randomized control trial. *Journal of Pediatric Nursing*, May-Jun; 70, 111-116. doi: 10.1016/j.pedn.2023.02.009.
- Uğur, T. B., Güleç, A. S., Elli, M. (2022). Importance of the game in pediatric inpatients. *Journal of Umraniye Pediatrics*, 2(2), 40-44.
- Üstün, G., Akan, B., Küçük, L. (2021). Hastanede yatan çocuklarda psikososyal semptomlar ile annelerinin endişe düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14 (3), 207- 216.
- Van Oort, P. J., Maaskant, J. M., Smeulders, M., Van Oostrum, N., Vermeulen, E., Van Goudoever, J. B. (2019). Participation of parents of hospitalized children in medical rounds: A qualitative study on contributory factors. *Journal of Pediatric Nursing*, 46, 44-51.
- Vicente, S., Verissimo, M., Diniz E. (2017). Infant massage improves attitudes toward childbearing, maternal satisfaction and pleasure in parenting. *Infant Behavior and Development*, 49, 114-119. doi:10.1016/j.infbeh.2017.08.006.
- Walker-Vischer, L., Hill, C., Mendez, S.S. (2015). The experience of Latino parents of hospitalized

- children during family-centered rounds. *Journal of Nursing Administration*. 45(3), 152-7. doi: 10.1097/NNA.000000000000175.
- Wang, Y., Zhao, T., Zhang, Y., Li, S., Cong., X. (2021). Positive effects of kangaroo mother care on long-term breastfeeding rates, growth and neurodevelopment in preterm infants. *Breastfeeding Medicine*, 16(4), 282-291. doi:10.1089/bfm.2020.0358.
- Weekly, T., Riley, B., Wichman, C., Tibbits, M., Weaver M. (2019). Impact of a massage therapy intervention for pediatric palliative care patients and their family caregivers. *Journal of Medicine and Palliative Care*, 34(3), 164-7. doi:10.1177/0825859718810727.
- Yager, P. H., Clark, M., Cummings, B. M., Noviski N. (2017). Parent participation in pediatric intensive care unit rounds via telemedicine: Feasibility and Impact. *The Journal of Pediatrics*, 185, 181-186. doi:10.1016/j.peds.2017.02.054.
- Yayan, E. H., Özdemir, M., Düken, M. E., Suna Dağ Y. (2019). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan ebeveynlerin stres düzeylerinin belirlenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 82-89.
- Yayan, E. H., Zengin, M. (2018). Çocuk kliniklerinde terapötik oyun. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 226-230.
- Yiğit, D., Örsal, Ö. (2019). Babaların uyguladığı kanguru bakımının etkileri: Sistemik derleme. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(6), 436-6. doi: 10.17942/sted.533353
- Yurtsever Gök, P. (2018). *Prematüre bebek bakımına yönelik hazırlanan web tabanlı ve bireysel eğitim programının annelerin öz güven gücüne etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği A.B.D., Antalya.